

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ФІНАНСОВІ СИСТЕМИ ТА ДІАЛОГ В АГРАРНІЙ ПОЛІТИЦІ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

За редакцією
А.Д. Діброви, В.Є. Андрієвського

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ РИНКІВ

**РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**За редакцією
А.Д. Діброви, В.Є. Андрієвського**

Це видання стало можливим за підтримки Американського народу, що була надана через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст видання є відповідальністю Інституту розвитку аграрних ринків (ІРАР) і не обов'язково збігається з поглядами USAID або уряду США.

Київ – 2014

УДК 338.43.025 (477)
ББК 65.9 (4 Укр) 32
Д 44

Автори:

д-р екон. наук: Діброва А.Д. (вступ, розділ 1, розділ 2.), Осташко Т.О. (розділ 7, розділ 8);
канд. техн. наук Андрієвський В.Є. (розділ 9, розділ 10); **канд. екон. наук** Сеперович Н.В.
(шп.9.2); **м.н.с.** Ленінова Г.В. (розділ 7); Протченко О.А. (шп. 5.4; 5.6: 5.7; 5.8; 6.2; 6.3; 6.5;
6.6), Жемойда О.В. (розділ 4), Діброва Л.В. (розділ 1, розділ 3, шп. 5.5), Титаренко Д.О.
(шп. 2.4), Дробот Н.М. (шп.3.3); Лабенко О.М. (шп. 3.3, шп. 3.4); Рябченко О.О. (шп. 3.4);
Янчевський Р.В. (шп. 3.3); Коробова Н.М. (шп. 3.3); Кірейцева О.В. (шп. 3.4); Терещук С.М.,
(шп. 10.2); Джеф Хаарер (шп. 10.3); Ключа С.О. (шп. 10.5); Старинець О.Г. (шп. 10.5);
аспірант: Галунка С.С. (шп. 5.2); Крилов Я.І. (шп. 5.1); Колісник В.П. (шп. 9.4), Волівач В.О.
(шп. 10.3, шп. 10.5) Кухар О.Г. (шп. 6.1); Льчук О.М. (шп. 5.5); Лапа В.І. (шп. 5.5);
Пешкова І.В. (шп. 5.5); Чан-хі О.С. (шп. 6.5, 6.6).

Рекомендовано Вченою радою
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол №4 від 19 грудня 2013 р.)

Рецензенти:

Лупенко Ю.О., д.е.н., професор, академік НААН
(ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України
Льчук М.М., д.е.н., професор, член-кореспондент НААН України
(Національний університет біоресурсів і
природокористування України)

44 **Регулювання аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції / за**
ред. Діброви А.Д., Андрієвського В.Є.; Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Інститут розвитку аграрних ринків. – К., 2014. - 572 с.

ISBN 978-966-97384-3-1

У монографії обґрунтовано теоретико-методологічні та практичні аспекти удосконалення механізму регулювання аграрного сектору економіки України. Проведено оцінку впливу формування зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС на виробників сільськогосподарських товарів, які працюють на внутрішній ринок України а також представлено аналіз, щодо можливості розширення експорту сільськогосподарської продукції в умовах ЗВТ. Надано аналіз сучасних тенденцій розвитку торговельної політики членів СОТ. Надано аналіз внутрішнього та зовнішніх ринків м'яса та м'ясопродуктів, молочної продукції, продукції рослинництва, зернових та олійних культур, рослинної олії. Окреслено економічний аспект впровадження системи фінансування під заставу майбутнього врожаю в Україні. Проаналізовано світовий досвід функціонування гарантійних фондів сільськогосподарського профілю.

Монографія може бути корисною для науковців, працівників органів державного управління і місцевого самоврядування, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 338.43.025 (477)
ББК 65.9 (4 Укр) 32

© Національний університет біоресурсів і
природокористування України
© Інститут розвитку аграрних ринків

ISBN 978-966-97384-3-1

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	8
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	9
1.1. Еволюція наукових поглядів на роль держави в регулюванні економічних процесів	9
1.2. Сутність поняття "регулювання" в контексті теорії і практики державного управління	24
1.3. Об'єктивна обумовленість державного протекціонізму щодо сільського господарства	40
1.4. Державна підтримка як чинник забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва	51
1.5. Інструменти регулювання агропродовольчих ринків	58
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	76
2.1. Національна агропродовольча система як об'єкт регулювання	76
2.2. Критерії ефективності державного регулювання сільськогосподарського виробництва	84
2.3. Методологічні підходи щодо оцінки ефективності державної підтримки сільськогосподарського виробництва	93
2.4. Еволюція формування системи державного регулювання сільськогосподарського виробництва в США та ЄС	98
2.5. Механізм регулювання сільськогосподарського виробництва в країнах з розвинутою ринковою економікою	112
РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	125
3.1. Історичні аспекти формування механізму державного регулювання сільського господарства України	125
3.2. Трансформація механізму державного регулювання сільського господарства України при переході до ринкових відносин	138
3.3. Механізм бюджетного фінансування сільськогосподарського виробництва	151
3.4. Державна підтримка аграрного сектору економіки за допомогою спеціальних режимів та механізмів оподаткування	166
РОЗДІЛ 4. ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ НА ВНУТРІШНЬОМУ СЕГМЕНТІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ	178
4.1. Виробництво як основний чинник впливу на формування пропозиції	178
4.2. Аналіз виробництва агропродовольчої продукції в розрізі регіонів України	200
4.3. Продовольчі резерви як інструмент регулювання пропозиції на внутрішньому ринку	208

РОЗДІЛ 5. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ РИНКІВ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ

5.1. Механізм регулювання ринку зерна	219
5.2. Кон'юнктура внутрішнього та зовнішніх ринків пшениці, ячменю та кукурудзи	219
5.3. Світові баланси зерна	236
5.4. Обсяги та географічна структура експорту зерна з України	248
5.5. Формування механізму регулювання ринку насіння соняшнику та ринку соняшникової олії	257
5.6. Кон'юнктура зовнішніх ринків насіння соняшнику та ринку соняшникової олії	267
5.7. Обсяги експорту та експортні ціни на олійні культури	280
5.8. Географічна структура експорту насіння соняшнику та соняшникової олії з України	283

РОЗДІЛ 6. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

6.1. Формування механізму регулювання ринку м'яса	295
6.2. Виробничий потенціал м'ясопродуктового підкомплексу України	295
6.3. Обсяги і географічна структура експорту та імпорту м'ясної продукції	312
6.4. Формування механізму регулювання ринку молока та молокопродуктів в Україні	320
6.5. Зарубіжний досвід регулювання ринку молока та молокопродуктів	331
6.6. Виробничий потенціал молокопродуктового під комплексу України	344
6.7. Обсяги і географічна структура експорту та імпорту молокопродуктів	350

РОЗДІЛ 7. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЧЛЕНІВ СОТ

7.1. Поширення протекціонізму в країнах-членах СОТ	367
7.2. Зміни в торговельній політиці країн-членів СОТ в період протягом та після світової фінансово-економічної кризи	367
7.3. Оцінка рівня захисту ринків та ефективності протекціоністських заходів, запроваджених з 2008 по 2010 роки в торгівлі сільськогосподарськими товарами	370
7.4. Двосторонні торговельні угоди та перспективи Доха-раунду	377
7.5. Перспективи України в умовах поширення протекціонізму	386

РОЗДІЛ 8. ПЕРСПЕКТИВИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЗВТ МІЖ ЄС ТА УКРАЇНОЮ

8.1. Специфіка сільського господарства у зонах вільної торгівлі ЄС із третіми країнами	390
8.2. Торговельні режими ЄС та України щодо сільськогосподарських товарів	396

8.3. Зовнішньоекономічні відносини між ЄС та Україною у сфері сільського господарства	404
8.4. Перспективи розвитку сільськогосподарського експорту України у ЗВТ з ЄС	409
8.5. Можливості захисту ринків чутливих сільськогосподарських товарів у ЗВТ з ЄС	412
РОЗДІЛ 9. ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІД ЗАСТАВУ МАЙБУТНЬОГО ВРОЖАЮ В УКРАЇНІ. ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	415
9.1. Методологічні засади формування системи фінансування під заставу майбутнього врожаю в Україні	415
9.2. Економічна доцільність впровадження системи фінансування під заставу майбутнього врожаю	422
9.3. Законодавчі підходи до запровадження зобов'язань, забезпечених заставою майбутнього врожаю (аграрних розписок) в Україні	429
9.4. Концепція законодавчих засад щодо впровадження в Україні аграрних розписок	436
РОЗДІЛ 10. ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІД ЗАСТАВУ ВРОЖАЮ, ЩО ЗНАХОДИТЬСЯ НА ЗБЕРІГАННІ ТА ГАРАНТІЙНИХ ФОНДІВ	446
10.1. Система складських документів на зерно. Українська модель	446
10.2. Роль Гарантійного фонду у фінансуванні під складські документи	463
10.3. Гарантійні фонди у законодавчих актах США	468
10.4. Гарантійні фонди в інших країнах світу	478
10.5. Українська модель функціонування гарантійних фондів	486
ЛІТЕРАТУРА	495
ДОДАТКИ	522

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ РИНКІВ**

**РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**За редакцією
А.Д. Діброви, В.Є. Андрієвського**

Формат 60×84/32. Гарнітура Times. Ум.-друк.арк 18
Тираж 500 прим. Папір офсетний.

Видавництво ТОВ "Інтердрук"
03680, м. Київ, вул. Пшенична, 2 тел. (044) 495-01-52
Номер та дата запису в Єдиному державному реєстрі юридичних та фізичних осіб-
підприємців про проведення державної реєстрації
№1 072 102 0000 029235 від 29.08.2013р.
Ідентифікатор видавця і системи ISBN №97384

Віддруковано ТОВ «ТОП ДРУК»
03680, м. Київ, вул. Пшенична, 2 тел. (044) 393-07-53
www.topdruk.kiev.ua

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND
ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE**

**вул. Героїв Оборони, 15
Україна, Київ-041, 03041
тел/факс.: (044) 258-34-87
rectorat@nubip.edu.ua
www.nubip.edu.ua**

**ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ РИНКІВ
AGRARIAN MARKETS DEVELOPMENT INSTITUTE**

**вул. Михайлівська 24Б, офіс 81-83
Україна, Київ, 01001
тел.: (+380 44) 490-7078, 492-2837
факс: (+380 44) 278-1287
office@amdi.org.ua
www.amdi.org.ua**